SZÜLŐFÖLD HEIMATLAND MAGAZIN

DUNAHARASZTI NÉMET NEMZETISÉGI KULTURÁLIS LAP • HARASTER UNGARNDEUTSCHES KULTURELLES BLATT • 2008/1

- Nagyböjt és Húsvét
- Haraszti szokások
- Jegyzet
- Felszólalás
- Riport Szeidl Klaudiával
- Idősek a sváb nyelvért
- Kertészkedés
- Sváb művészek
- Receptek

Kellemes Húsvéti Ünnepeket!
Frohe Ostern!

Tavasz van ismét

Újjáéledünk, mint mindig

Újjáéledünk, mint a természet, mert mi magunk vagyunk a természet, nem csak a fák a bokrok, a hullámzó folyó, mi emberek is a természet része vagyunk.

Függetlenül attól, hogy dolgozunk, faxot küldünk, mobiltelefont hallgatunk, döntéseket hozunk rohanva, szószékre állunk, iszunk a kedvenc borunkból, negyed szavakat dobálunk egymásnak és azt várjuk, hogy a másik megértsen minket, sőt, jobban értsen mint mi saját magunkat.

Magunkat csak saját magunk érthetjük meg a legjobban, ne keressük mástól a választ. Néha üljünk le egy pillanatra és gondolkozzunk, tervezzünk, tűzzük ki a célt rendületlenül, ne hagyjuk, hogy bármi is befolyásoljon, hiszen abból van bőven.

Ez ismét egy új tavasz, ismét egy új lehetőség..

Ne szalasszuk el, mint tettük ezt a múlt évben, ne legyintsünk rá, hogy az élet ilyen, hogy mi nem vagyunk meghatározók!

Cselekedjünk, éljük meg a napjaink boldogságát, apró örömeit és örüljünk!

Hogy érinti ez a gondolatmenet a sváb életünket, kisebbségünk mindennapjait.

Nagyon egyszerűen, hiszen a tavasz, az újrakezdés ránk is vonatkozik, ránk a földből élő ember leszármazottaira.

Német nemzetiségűként talán nagyobb feladatok várnak ránk, talán nehezebb kiállni, talán nehezebb azt mondani, hogy a nagy átlagból mi egy picit kilógunk, van egy kis másságunk, amire még büszkék is vagyunk.

Értéket hoztunk ide, szorgalmat és kemény munkát, ennek az ára a megbecsülés.

Ezt viszont ne csak mástól, de magunktól is várjuk el, legyünk büszkék mindennapjainkra!

És ha mindez megtörténik, létrejön a lelki egyensúly, akkor talán egyszer Dunaharasztin azt lehet majd mondani, hogy sváb ember a sváb emberrel tabu nélkül, fenntartások és félelmek nélkül elbeszélget, hogy a beszélgetés jól esik és nincs mögötte ármány és félrekezelt gondolat, hogy mindenki egy cél felé mutat, hogy az egység mindenki számára ugyan azt jelenti. A közös cél, ahogy nyílik a tavaszi virág, egyenesen, nem hajolva sem jobbra, sem balra, csak felfelé haladva büszkén.

Büszkének lenni a múltunkra és építeni a jövőt belőle, nem szégyenkezni, nem elhinni a badarságokat, melyeket mások kreálnak rólunk.

Összefogni és menteni azt, ami kihalófélben van.

Lélekkel, barátsággal, előre mutató gondolatokkal lehet ezt csinálni, csak így van értelme.

Boldog Húsvéti Ünnepeket Kívánok mind a magam, mind pedig a Heimatland Harast Alapítvány nevében

Wágner László

Impresszum

Szülőföld Magazin - Heimatland Magazin

Kiadja:
Heimatland Harast Alapítvány
2330 Dunaharaszti, Zöldfa utca 39.

Szerkesztés és előkészítés:
Német Nemzetiségi Tájház
Ungarndeutsches Heimatmuseum
Schwarz Ildikó
Tel: 06 70 451 9008
E-mail: heimatlandharast@svabhaz.hu
www.svabhaz.hu

Nyomda:
Press+Print Kft.

Megjelenik negyedévente 5000 példányban postai úton terjesztve.

Hirdetésfelvétel:
Lehel Endre
Tel: 06 70 225 00 35

ISSN 1789-5758

PROGRAMAJÁNLÓ

Húsvéti szertartásrendünk

Egyházi hírek

Ez a hét mind tartalmilag, mind lelkiségében a leggazdagabb az esztendőben. Nem érdemes kihagyni!

Virágvasárnap: Urunk szenvedésének vasárnapja (Passió!): Nagytemplom: 7^{00}; 10^{30} óra; Liget: 9^{30} óra (Taksony 8^{30})

Nagycsütörtök: Szentmise alapításának ünnepe: Nagytemplom: 19^{00} óra; Liget: 18^{00} (Taksony 17^{30} óra)

Nagypéntek: Nagytemplom: 19^{00} óra; Liget: 18^{00} (Taksony 17^{30} óra)
Keresztút: Kálváriánál 21^{00}; Pesthidegkút: Szertartások után

Nagyszombat: Nagytemplom: 19^{00} óra; Liget: 21^{00} (Taksony 16^{00} óra)
Húvétvasárnap hajnali „Krisztusvárás”: 5^{00} Kálvária-kiskápolna!

Húsvétvasárnap: Nagytemplom: 7^{00}; 10^{30} óra; Liget: 9^{30} óra (Taksony 8^{30})

Húsvéthétfő: Nagytemplom: 7^{00}; 10^{30} óra; Liget: 9^{30} óra (Taksony 8^{30})

Szeretettel hívunk és várunk mindenkit a szertartásokra, hiszen ezeken keresztül pillantunk bele az ünnep valós mondanivalójába életébe és rendszerébe.

Nagyböjt és Húsvét

Ünnepeink rövid ismertetése

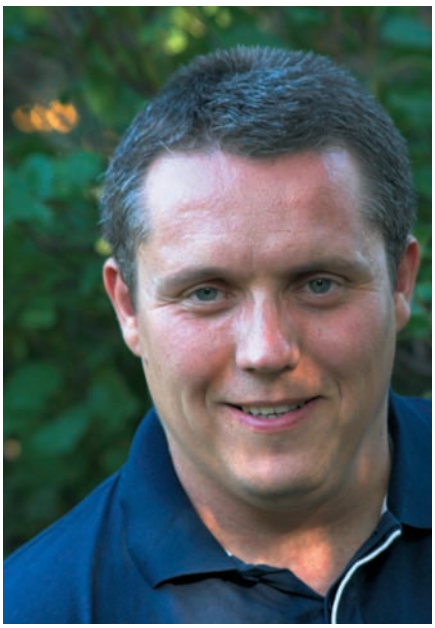

Valóban, új egyházi időszakot kezdtünk meg február 6.-val, hamvazószerdával, hiszen hagyományosan a nagyböjti idő hamvazószerdától nagycsütörtök estig, a szentmise megkezdéséig tart. Pár érdekes, de annál fontosabb kérdést ezzel kapcsolatban át is tekintünk!

A nagyböjti 40 napnak az a célja, hogy előkészítsen minket a Húsvét ünneplésére, a húsvéti titok teljességére, valamint a keresztelésben fogadtak újragondolására, megélésére.

Bűnbánatot tartani pedig annyit jelent, mint boldog szívvel elfogadni Isten hívását, amely Jézusban jött el és jön el ma is hozzánk. Annyit jelent, mint megtérni a megdicsőült Úrhoz, megtérni ahhoz, akinél egyedül van az üdvösség.

Miért pont „nagyböjtnek" hívjuk ezt az időt?

A húsvéti előkészületi 40 napos idő magyar neve: nagyböjt. Ez nyelvileg sajnos igen kevéssé fejezi ki e szent idő gazdag tartalmát és lényegét. Ez az idő távolról sem áll csupán a böjtölésből. Mindig újból meg kell térni – oda kell fordulni – Urunkhoz, akinek húsvéti megváltása lett a mi üdvösségünk.

Mi a böjt?

Az egyház gyakorlatában a böjt mindig valamiről való lemondás (hústól, szeszesitaltól…), illetve valaminek a felajánlása bűnbánattartás, illetve az Istenhez való odafordulás érdekében.

Bűnbánatot tartani annyit jelent, mint boldog szívvel elfogadni Isten hívását, amely Jézusban jött el és jön el ma is hozzánk. Annyit jelent, mint megtérni a megfeszített és megdicsőült Úrhoz – megtérni ahhoz, akinél egyedül van az üdvösség.

Mi az a „keresztút"-i ájtatosság?

Egyik legfontosabb nagyböjti gyakorlat. A középkorban a Szentföldről visszatérő keresztesek terjesztették el hazájukban. Lényege: elmélkedni Jézus szenvedéséről, haláláról, feltámadásáról, miközben végigjárjuk az állomásokat.

Miért pont 40 napos a nagyböjt?

A 40-es szent szám a Bibliában. Ez az Istentől megszentelt idő, az elvonulásnak, és az Úrtól kapott megbízatáshoz való felkészülésnek az ideje. (A választott nép 40 évig tartózkodott a pusztában; Mózes 40 napig volt a Sínai-hegyen; Illés próféta 40 napig vándorolt a Hóreb hegyéig; Jónás 40 napos böjtöt hirdet Ninivének, és maga Krisztus is 40 napot böjtölt a pusztában.)

Miért hamvazószerdával kezdődik a nagyböjt?

Azért, mert a „mozgó" Húsvét előtti 40 napot ha visszaszámláljuk, akkor hamvazószedát kapjuk meg. (a vasárnapok nem számítanak bele a nagyböjt idejébe!)

Miért „mozog" Húsvét ünnepe?

Azért, mert az ősi hagyományok szerint Húsvét napja mindig a tavaszi napéjegyenlőséget követő holdtölte utáni első vasárnapra esik. Így a Húsvét ünnepéhez igazodó egyéb napok is „csúsznak".

Mi történik hamvazószerdán?

Hamvazószerdán hamuval érintik meg a hívek homlokát, hogy az ember emlékezzen: porból van és a porba tér vissza. Vagyis, a mulandó világba nem érdemes hosszú távon berendezkedni; nehogy az örök életű lélek a kárát vallja!

Mi történik virágvasárnap?

Virágvasárnap az utolsó vasárnap a „Szentháromnap" előtt. Krisztus Jeruzsálemi bevonulását ünnepeljük, szenvedése, halála, feltámadása ünnepének (nagyhét) kezdetét.

Mi az a „Szentháromnap"?

A keresztény ember lelki életének középpontja, fókusza; az egyház élet tetőpontja. Részei: nagycsütörtök, nagypéntek, nagyszombat éjszaka.

Mi történt ezeken a napokon?

Nagycsütörtökön: az Eucharisztia, vagyis az Oltáriszentség alapítása történt s emlékezés Krisztus alázatára a lábmosás szertartásában. Felidézzük Jézus szeretetét, aki saját testét és vérét hagyta ránk. Ma elnémul az orgona, a harangok, és a csengők; melyek az öröm kifejezői. A harangok hallgatása az apostolok futásával is magyarázható; ez a fülek böjtölése; a csend, mely Jézus lelkében és bennünk is a döbbenet csendje. Megfosztjuk az Oltárt díszeitől, mely így az apostolok által elhagyott, minden emberi vigasztalástól megfosztott Krisztus képe.

Nagypéntek: az év legdöbbenetesebb napja! Krisztus szenved, halott, sírba fekszik; ami igazából az ember döbbenetes tragédiája. E napon nincs sem szentmise, sem szentség kiszolgáltatás, csak megemlékező szertartás. Ez volt az emberiség dön-

tő órája; mert kimutatta, hogy nem akar engedelmeskedni, és nem akarja, hogy Isten határozza meg viselkedését. Mi lesz Isten válasza erre? Talán elfordul végleg az embertől? Vagy méltóképp megbünteti? NEM! A kiutat Jézus adta meg: bemutatta hódolatát és engedelmességét az Atyának az egész emberiség nevében.

Az Egyház, és az emberiség ezen a napon leborul a megfosztott Oltár előtt, mellyel kifejezi az imádást, a hódolatot, a gyászt, s a bocsánatért való esedezést.

A Szent Kereszt előtti hódolat kapcsán most lélekben mi is felzarándokolunk a Golgota hegyére, s mi is elébe járulunk imádni megváltásunk szent eszközét. Nem elég csak látni: érinteni, tapintani is kell a Szent Testet, mint Tamás apostol, aki embert látott és érintett, de Istent vallott meg.

Nagyszombat éjszaka: a legszebb, és legszentebb napunk! Urunk, Jézus Krisztus feltámadása, hitünk központi misztériuma, a keresztény ember egyetlen reménye az örök üdvösségre! A virrasztás a hűség és az állhatatosság kifejezése az élő Isten iránt.

Az Egyház liturgiája természetfeletti merészséggel most arra vállalkozik, hogy ábrázolja az ábrázolhatatlant: a

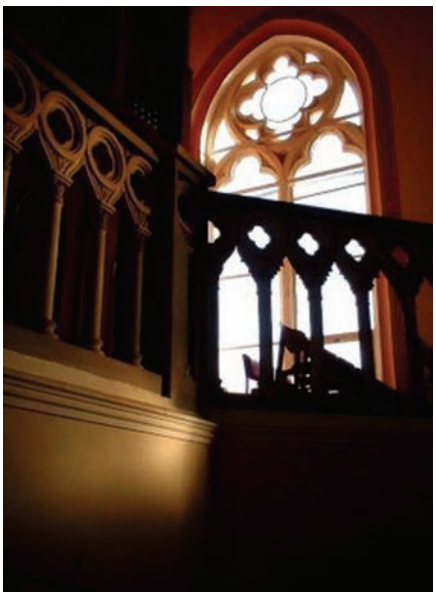

feltámadás pillanatát. A feltámadás az éjszaka csöndjében történt, nem volt más tanúja csak az Isten; mégis, a liturgia szemléletessé kívánja tenni ezt a pillanatot! A belső világosság lassan felkelti a napot. A teremtés művei közül az első az idő körforgásának törvénye szerint ébred, ám Krisztus-hívő szívében már az a Nap ragyog, amely nem ismer alkonyt. Immáron Krisztus arca és ruhája a húsvéti győzelem szelíd fényében tündököl. MEGVÁLTOTTAK LETTÜNK!

Jóllehet a TV igyekszik majd összemosni a néphagyomány tündérmeséit, a locsolkodás népszokásait és a keresztény Húsvét tartalmát, jóllehet, ha a magyar TV-re hagyatkozunk az ünnep mondanivalójával kapcsolatban, akkor valószínűleg idén is hímes tojást, nyuszit meg gyenge locsolóverseket kapunk. De mi mégis a mai napon Jézus Krisztus föltámadását ünnepeljük! És nincs mit szégyenkeznünk azért, hogy keresztény hitünk ezer év alatt átjárta a magyar kultúrát, nyelvet, a népszokásokat, SŐT; mintegy megkeresztelte azokat.

Krisztus feltámadt - ez hitünk alapja. Heinrich Schlier írja a föltámadásról szóló könyve végén, hogy a „mai ember" csak akkor fog újra érdeklődni a hit iránt, ha merjük a misztériumokat hirdetni neki. Sőt, teszi hozzá: „... csak ebben az estben fog az Egyház Jézus Krisztus feltámadásának hírén újra örvendezni, és csak ekkor fogják az egyes emberek és talán népek is újra elszánni magukat arra, hogy Jézus Krisztus feltámadásának éljenek és haljanak."

Mindenkinek tartalmas nagyböjti készületet; és lélekben gazdag húsvéti ünnepeket kívánunk!

Dobiás Zalán

Farsangtól Húsvétig

Haraszti szokások

Kérésemre két idős haraszti asszony, **Karl Lajosné** (Maris néni) és **Weinber Sándorné** (Manyi néni) elevenítette fel emlékezetében a farsangtól húsvétig terjedő időszak sváb népszokásait.

A farsang három napig tartott – mesélték –, vasárnap, hétfőn és kedden már délután elkezdődtek a hajnalig tartó mulatságok. Kedden éjfélkor azután *„begrábolták a fásinghansl”*-t, azaz eltemették a farsangot. Sírást mímelő asszonyok és egy üvegmosóval felszerelkezett „pap” körében a *„vastróg”*-ba (mosóteknőbe) fektették a farsangot megszemélyesítő férfit.

Másnap, *„ásemitvoh”* (hamvazószerdán) kezdődött a böjt. Ezen a napon csak háromszor szabadott enni, de csak egyszer jóllakni, és természetesen hústilalom volt érvényben. Az adatközlők szerint azonban e napon este volt a *„struléze”*, vagyis a fiatal férfiak kocsin végiglátogatták a lányokat, mentek rétest enni. A *„krautstrúl”, „ápfestrúl”, „tropfestrúl”, „veihszelstrúl” „nuszstrúl”* vagy *„mágestrúl”* – a káposztás, almás, túrós, meggyes, diós vagy mákos rétes – fogyasztása közben gyakran egyféle utófarsang kerekedett, előkerültek a zeneszerszámok és néha még táncra is perdültek. A rákövetkező 40 napban, a nagyböjtben azonban valóban nem volt semmiféle zenés-táncos vigalom, péntekenként böjtöltek, nem ettek húst.

„Pálmszondé” (virágvasárnap) a nagyhét kezdete. Aznap volt a barkaszentelés és a virágvasárnapi körmenet. A szentelt barkából *(palme)* csak néhány szálat hagytak otthon, a többit kivitték a temetőbe, gyakran egy pár szál virág kíséretében.

Nagycsütörtökön *(gründonersztág)* csak háromszor ettek, hús nélkül, nagypénteken *(kárfrájtág)* meg még annyit se. Reggel csak egy teát ittak, délben *„ájnglégt”* (befőtt) volt az ebéd, bár volt, aki rántott levest *(ájprenszup)* csinált, amihez egy kevés lisztet pirítottak, csak úgy szárazon, olaj, zsír vagy vaj nélkül, kevés piros-paprikával és köménymaggal fűszerezve és felengedték vízzel. Aki akart, keverhetett bele tojást, az nem volt tilos. A böjt még Nagyszombaton is tartott, bár ekkor már szabadott vajat vagy olajt használni. Halat is lehetett enni, de nem szoktak, inkább krumplilevest *(krompireszup)* készítettek.

A feltámadási szertartás este fél hatkor kezdődött és utána, ha „az esthajnalcsillag kigyúl”, szabadott nekilátni a sonkának, amit a sonkalében főtt krumplival, főtt tojással, reszelt tormával tálaltak (mustárt nem adtak hozzá!). A gyerekek még előző nap néhány *„cígl”*-ből (téglából) *„nyuszihízat”* építettek, kibélelték *„stró”*-val (szalmával), és a szertatás után futottak haza megnézni *„vász de ház broht”*, hogy mit hozott a nyuszi. Általában színes tojást találtak a fészekben, amit hagyma héjjal vagy más természetes anyaggal színeztek meg, de gyakran maradék krepp-papírból kiáztatott festéket használtak e célra.

Húsvét vasárnap sonkát, tojást, kenyeret, süteményt tettek egy kosárba és vitték a templomba megszenteltetni. Az ebédnél ebből a szentelt ételből mindenkinek kellett enni egy keveset. Kizárólag húsvét vasárnapra jellemző ételük nem volt, de asztalra tettek mindent, amit csak tudtak, - töltött káposztát, csirkét, rántott húst, süteményt. Jellegzetes húsvéti sütemény a kuglóf vagy a négy ágból font kalács.

Húsvét hétfőn – a magyarokhoz hasonlóan – a svábok is mentek locsolkodni. A nagylányoknak gyakran egy napon többször is egy egész vödör víz zúdult a nyakába. A locsolkodásért a fiúk piros tojást kaptak és illatos virágot – jácintot, nárciszt –, amit a kabátjukra tűztek, azon versengve, hogy kinek a bokrétája nagyobb.

Vasárnap is, hétfőn is hajnalig tartó bálban mulattak. Kedden reggel épp csak átöltöztek, már indultak is a munkába. Még jó, ha messzebb volt a föld, míg a kocsi odaért legalább egy-két órát alhattak az egész napos munka előtt.

Schwarz Ildikó

Ratschen und Eierklappern

Osterzeit bei den Ungarndeutschen

Die Zeit des unbändigen Lärms, Treibens und Spottes nimmt mit Aschermittwoch ein Ende. Am letzten Balltag, nach dem letzten Faschingstanz, kündet das Fastenläuten um 23 Uhr das Ende der närrischen Faschingszeit an.

Aschermittwoch bringt eine „dunklere“ Zeit mit sich. In früheren Jahrzehnten brachten die Gläubiger in den schwäbischen Dörfern sogar mit den Farben ihrer Kleider das Mitgefühl mit dem Leiden Christi zum Ausdruck. Die Fastenzeit heißt auch Verzicht auf leibliches Gut. Die Reinigung des Körpers durch das Fasten ist eigentlich die seelische Vorbereitung auf die Osterzeit. Da die Mehrzahl der Ungarndeutschen Katholiken sind, heißt die Fastenzeit für sie Beichtzeit. Beichten heißt bereuen, eine Art seelische Reinigung. Darum geht es in der Fastenzeit, die am Palmsonntag endet.

Wie bei allen Volksbräuchen, vermischen sich auch in der Osterzeit kirchliche Rituale mit abergläubischen Vorstellungen. Den am Palmsonntag in der Kirche geweihten Weidenkätzchen wurden vor dem Zweiten Weltkrieg – dem Volksglauben nach – Heil- und Abwehrkraft zugesprochen. Deshalb wurden sie in den Zaun gesteckt, und am Karsamstag auf den Dachboden getragen. Sie galten früher als Schutzmittel der Menschen, der Tiere und des ganzen Hauses. Mancherorts wurden die geweihten Weidenkätzchen auf nüchternen Magen sogar gegessen. Man glaubte, das schütze gegen Halsschmerzen.

Bei den Ungarndeutschen begann das eigentliche Osterfest am Gründonnerstag mit einer interessanten Angewohnheit: man aß an diesem Tag nur Grünes. Grünkohl, Feldsalat, Spinat oder grüne Zwiebeln wuchsen zu dieser Zeit in jedem schwäbischen Hausgarten.

Das Kirchenläuten sollte ab Gründonnerstag bis Karsamstag in jeder Kirche durch „Ratschen“ ersetzt werden, da die Glocken „nach Rom geflogen“ seien. Die Ratschen waren in diesen Tagen unentbehrliche Bestandteile auch eines ungarndeutschen Volksbrauches.

Junge Rätscherbuben, wie sie genannt wurden, in Ministrantenkleidern, zogen etwa mittags mit den Lärminstrumenten in der Hand (Ratschen sind nämlich gemeine Lärminstrumente, womit Vögel verscheucht wurden.) durch die Dorfstraßen und riefen verschiedene Sprüche. Ein Beispiel dazu: „Liebe Christen, wir wollen euch was sagen, / die Uhr hat schon zwölf geschlagen. / Wir rätschen, wir rätschen den Englischen Gruß (Das war ein Gebet „Engel des Herrn“) / den jeder katholische Christ beten muss. / Fallt's nieder, fallt's nieder auf eure Knie, / Bet's ein Vaterunser und drei Ave-Marie.“ Am Karsamstag Nachmittag gingen die Rätscherbuben mit einem Strohkorb von Haus zu Haus, um als Belohnung für das Ratschen Eier zu sammeln. Zu den Sammlern gehörten auch andere Personen, gewöhnlich ein Fuchs und der mit Ruß schwarz gefärbte Jude. Vor jedem Haus sangen sie ein kleines Lied. Dieser Brauch hieß Eierklappern. Anschließend soll hier ein Beispiel für das gesungene Lied stehen. Alle: Wir haben gekleppert ins heilige Grab, / da (be)schert uns Gott nun eine Gab, / nicht so groß und nicht so klein, / Sach geht ins Körbelein. / Glück ins Haus, Eier heraus, / oder wir schicken den Fuchs ins Hingelhaus. / Der schnipst die Eier heraus. Fuchs: Da fliegt ein roter Lerchel übers Feld, / macht nichts vom einem Haus zum andern / Eier, Geld und Kuchen heraus. Jude: Alleluja. Der Osterhas hat gelegt, / eins, zwei, drei, macht nichts, / vom einen Haus zum andern. / Eier, Geld und Kuchen heraus. Alle: Wir danken für die Gaben, / die wir empfangen haben. / Maria wird's belohnen / mit ihrer himmlischen Krone.

Oder ein anderes Sammellied: Sommer, Sommer Maie / die Vögel in den Eier. / Staub aus, Staub aus, / In (dem) Winter gehn die Haar aus. / Die Vögel und die Blume, / der Sommer wird schon kumme. / Ihr liebe Leut, / jetzt kommt die helige Osterzeit. / Gebt uns Eier, gebt uns Geld, / wie es euch gefällt. / Nur keine Schläge, / die tun weh. / Das Liedchen ist gesungen, / der Groschen ist gefunden. / Drei Dutzend Eier oder hundert Forint raus!

Der Weidenkorb der Ratscher ist fast nie leer geblieben. Mancherorts bedankten sich die Jungen am Ende mit einem besonderen Spruch: Ihr habt uns Eure Ehr gegeben, / Ihr sollt das Jahr in Frieden leben, / Ihr und Euer Kinder, Ihr

Kereplés és tojáscsörgetés

Húsvét a magyarországi németeknél

Az utolsó báli napon 23 órakor megszólaló *„böjti harangok”* a test és lélek megtisztulását célzó, Virágvasárnapig tartó Nagyböjt kezdetét jelezték.

Mint minden népszokásnál itt is keveredik az egyházi rituálé a babonával. Így például a szentelt barkának gyógyhatást és gonoszt elűző erőt tulajdonítottak, gyakran a kerítésre tűzték vagy a padlásra vitték a ház lakóinak védelméül, de néhol a torokfájás elkerülésére érdekében éhgyomorra meg is ették.

Nagycsütörtökön (zöld csütörtök) csak zöld ételt pl. spenótot ettek. E napon *„Rómába mentek”*, azaz elnémultak a harangok, a harangszót kereplés helyettesítette. Fiatal kereplősök imára szólító verseket mondva végigjárták a falu utcáit. A kereplősök egy rókának és zsidónak öltözött szereplővel kiegészülve Nagyszombaton délután kosárral mentek *„tojást csörgetni”*. A kereplés jutalmaként kapott hímestojásokat természetesen versben kérték és versben köszönték meg, de volt rigmusuk arra az esetre is, ha semmi nem került a kosárba.

A kisgyermekek az udvaron fészket építettek a nyuszinak, oda várták a hímestojást.

Több játék is kapcsolódik a Húsvéthoz. A *„tojáskoccintás”*-nál két gyerek a markában tartott tojás csúcsát egymáshoz ütögette, s amelyiké eltörött, az lett a vesztes, a törött tojást pedig a győztes kapta. A *„tojásdobálás”*-kor egyik gyerek a hüvelyk- és mutatóujjával tarotta a tojást, miközben egy másik pénzérmével célzott rá. Ha a pénzdarab beleállt a tojásba, akkor a dobónak járt a tojás, ha nem, a tojást tartó gyerek megtarthatta a pénzérmét. *„Tojásgurítás”* a neve annak a játéknak, amikor egy dombocskáról legurították a tojásokat és az épen maradt tojás gazdáját nevezték ki győztesnek.

A Húsvét a megszépülés egészséget és szerencsét hozó ideje is. Aki Nagyszombaton a harangok megcsendülése után (vagy néhol csak húsvét hétfőn) folyó vízben megmosakszik, nem kap bőrbetegséget, nem lesz szeplős. Sok helyen összegyűjtötték a húsvéti harmatot, vagy húsvét hétfőn hajnalban a harmatos fűben sétálgattak, de némelyek még az állataikat is kihajtották.

Húsvét hétfőn volt szokásban az *„Emmaus-járás”*. Kocsival végigjárták földeket és a jó termés reményében szentelt barkát tűztek a dűlők szélére.

(Misch Ildikó fordítása)

und Eure G'sinder (Gesinde), / Glück, Glück ins Haus, Unglück zur Tür hinaus.

Die Ratscher hatten auch für den seltenen Fall einen Spruch, dass sie nichts bekommen haben: Die alte, alte Trommelhex, / schärrt die Eier in die Äsch (Asche). / Krautesel, Stockfisch, / gibt uns alli Johr nix!

Man sieht, Eier spielten eine zentrale Rolle in der Osterzeit. Kleinkinder bauten den Osterhasen irgendwo ums Haus herum im Garten oder auf dem Hof sogar Nester, dann kehrten sie ins Haus zurück, und warteten ungeduldig. Sie konnten dabei den Osterhasen auch einen kleinen Spruch zurufen: Heinz, Heinz, Has, / leg mir ein Ei, / ein grünes, ein rotes, ein blaues... .

Die Bräuche dienten auch zur Unterhaltung der Dorfbevölkerung. An die Ostereier knüpfen sich viele Wettspiele, die auf einen Gewinn ausgingen. Beim Eierpicken hielten beide Kinder je ein Ei in der zur Faust geballten Hand. Dann stießen beide mit der Spitze der Eier so lange aufeinander, bis die Schale des einen Eies zerbrach. Das beschädigte Ei bekam der Sieger. Das Eierwerfen

geschah so: der eine Partner hielt mit seinem Daumen und Zeigefinger ein Ei fest, der andere warf mit einem Geldstück nach dem Ei. Wenn das Geldstück im Ei steckenblieb, gehörte das Ei dem Werfer, wenn nicht, gehörte das Geldstück dem Besitzer des Eies. Beim Eierrollen (Eierschieben) wurden die Eier von einem Hügel nach unten gerollt, und derjenige, dessen Ei während des Hinabrollens nicht zerbrach, wurde zum Sieger erklärt. Vor dem Rollen mussten die Eier im Gras gerieben werden, damit sie später besser gleiten.

Die Osterzeit bringe auch Schönheit mit. Natürlich zusammen mit Gesundheit und Glück. Um daran teilzuhaben, eilten die Leute am Karsamstag, als die Glockenklänge wieder ertönten (mancherorts erst am Ostermontag), an ein fließendes Wasser, und wuschen sich darin, damit sie keine Hautkrankheiten und Sommersprossen bekommen. Ostertau wurde in vielen schwäbischen Dörfern gesammelt. Am Ostermontag musste man in der Früh den taufeuchten Grasen betreten. Wie ernst die Menschen an die heilsame Wirkung des Ostertaues glaubten, zeigt es, dass die Bauern an diesem Tag in manchen ungarndeutschen Dörfern sogar ihre Kühe und Schweine in der Früh auf die Weide getrieben haben.

Am Ostermontag war in vielen schwäbischen Dörfern auch das Emmausgehen ein bekannter Brauch. Der Bauer und die Bäuerin sind an diesem Tag mit geputztem Wagen „nach Emmaus gefahren“. Sie brachten die am Palmsonntag geweihten Palmzweige an diesem Tag auf die Fluren. Sie steckten in jedes Feldstück einen Zweig, in der Hoffnung, dass sie eine gute Ernte erhalten werden.

Attila Bodonyi
Német Nemzetiségi Gimnázium, Budapest

A betelepülés kora

(Az előző számban megjelent cikk folytatása)

A telepítés nem egy ütemben zajlott le, az 1720. évi összeírásnál újabb családnevek bukkanak fel:

Ulrich Höchst, Jakob Tanzer, Kaspar Eisler, Johann Weinber, Kaspar Puchel, Franz Schuster, Konrad Scheffel, Leonard Angelmaier, Anton Kretschmar, Johann Eisenhoffer, Georg Puchel, Johann Leinfedter, Jakob Traxler, Leonhard Zill, Gerhard Zimmermann, Kaspar Bersin, Bartolomäus Schuster, Christoph Kreis, Leonhard Reussenbronn, Ferdinand Tanzer, Geoerg Eisenhoffer, Kaspar Feit, Johann Gerstenbrein, Matthias Gabler, Georg Ruckl, Johann Antoni, Matthias Kaltenecker, Anton Weiss, Anton Thoma, Markus Haas, Andreas Rederer, Johann Rederer, Matthias Hess, Anton Kaiser, Anton Knor, Michael Gerstenbrein, Georg Ries, Matthias Zwick, Adam Kiesberger, Michael Kloss, Wilhelm Kreis, Johann Eisenberger, Johann Bremer, Ullrich Weinber, Leonhard Wallner, Johann Maier, Johann Bieber, Peter Schomberger, Anton Krimsell.

A telepesek származási helye nem lehetett a Baradlay féle Dunaharaszti történetben említett Cannstatt és Hall a következők miatt: Cannstatt akkoriban a württembergi hercegség része volt, Hall (ma Schwäbisch Hall) önálló birodalmi város. Mindkét „tartomány" a 16. században a reformációhoz csatlakozott, és az evangélikus vallás lett az államvallás. A katolikus vallás gyakorlását szigorú törvények tiltották, egész Württembergben csak egy katolikus lelkész tevékenykedett, az is csak a külföldi diplomaták és kereskedők lelki gondozását láthatta el, a hercegi alattvalók nem vehettek részt katolikus szertartáson. Az eredetkutatásban Anton Wirth úr ért el konkrét eredményeket. Az általa átkutatott anyakönyvi adatokból vált bizonyossá, hogy őseink a Württembergi Hercegség és a Bajor Választófeje-

Die Einsiedlung

Buda wurde am 2. September 1686 von den Türken zurückerobert. Das Gebiet um Buda herum war aber wegen der schweren Kämpfe völlig entvölkert. Der neue Eigentümer von Harast/Dunaharaszti, Christoph von Forster brauchte Arbeiter, um sein Gut rentabel bewirtschaften zu können, und diese Arbeiter hoffte er aus dem Deutschen Reich zu bekommen. Er gab den Einsiedlern Fronhof und Hausplatz und versprach Steuerverzicht für drei Jahre. Die Einsiedler sollten aber die nötige Ausrüstung (Zugvieh, Werkzeuge) besitzen und ihr Haus selber bauen. 1699 war bereits 1000 Morgen Land bewirtschaftet, von 39 deutschen und von 8 ungarischen Familien. Der erste Pfarrer von Dunaharaszti war Placidus Kemetmüller aus dem Benediktinerkloster von Lambach.

Während des Rákóczi-Freiheitskampfes wurde die Ortschaft völlig zerstört und abgebrannt. Die Bevölkerung starb oder entfloh nach Werischwar/Pilisvörösvár. Christoph von Forster ging Bankrott und verkaufte sein Gut dem Baron Ferdinand von Laffert. Dieser besiedelte das Dorf wiederum aus deutschem Gebiet bzw. rief die Geflohenen zurück. 1915 lebten hier 37 Familien. Der Baron von Laffert ließ 1716 eine Kirche und ein Schloss bauen. Zum Pfarramt von Haraszti gehörten damals alle Ortschaften am linken Ufer des Schorokscharer Donau-Armes.

Die Einsiedlung ereignete sich in mehreren Etappen, so erschienen bei der Volkszählung in 1720 neue Namen unter den 49 Familien. Laut den Forschungen von Herrn Anton Wirth stammen die Haraster Familien von den kleinen Staaten zwischen dem Württenbergischen Herzogtum und dem Kurfürstentum Bayern. Einige Ortschaften konnten sogar konkret bestimmt werden, wie Mergentheim, Blindheim, Wolperstetten, Tapfheim und Finningen. Die Dunaharasztier Ungarndeutschen sind von der Abstammung her Schwaben, im Gegensatz zu den meisten anderen, die vorwiegend Bayern und Franken sind.

Bei ihrer Umsiedlung spielte die Schlacht von Höchstätt, 1904, eine der blutigsten Schlachten des Spanischen Erbfolgekrieges, eine große Rolle. Während der Schlacht wurde die ganze Gegend verwüstet und auch noch Jahre nach der Schlacht plünderten und brandschatzten dort noch verschiedene, umherziehende Truppen. Das mag die Motivation zur Umsiedlung gegeben haben, die aber mit einer großen finanziellen Last verbunden war. Die Familien mussten nämlich ihrem bisherigen Gutsherrn eine Ablösesumme zahlen, brauchten Lebensmittel für die Fahrt und in Ungarn angekommen, mussten sie erst einmal ihr Haus bauen, Tiere und Werkzeuge beschaffen.

delemség közti apró államokból (Német Lovagrend, Pfalz-Neuburg Hercegség, Ellwangeni Hercegprépostság, Augsburgi Hercegpüspökség) származnak. Sikerült már jónéhány településre visszavezetni a haraszti svábok gyökereit: Mergentheim, Blindheim, Wolpertstetten, Tapfheim, Finningen. A haraszti németség a származási terület és a beszélt nyelvjárás alapján a sváb törzshöz tartozik, ellentétben a hazai „svábság" nagy többségével, akik bajor és frank területről származnak. Elvándorlásukra számos ok akadt ebben az időben: az apró fejedelemségeknek állandóan akadt birtokvitájuk egymással, aminek az alattvalók itták meg a levét. A Német Birodalom ebben az időben kezdte kiheverni a 30 éves háború borzalmait, ismét szaporodott a lakosság. A német jobbágyok telkeiket nem aprózhatták el, csak az első fiú örökölte a gazdaságot, a többinek más megélhetést kellet keresnie. Munkáskéz akadt bőven. Az apró államok is igyekeztek nagy udvartartást működtetni, ami a lakosságnak jelentett nagyobb terheket. 1704-ben Blindheimnél vívták a spanyol örökösödési háború legvéresebb csatáját. A Savoyai Jenő és Marlborough herceg vezette osztrák és angol sereg óriási vereséget mért Tallard marsall francia és Miksa Emánuel választófejedelem bajor hadaira. A csatában mintegy 100.000 katona vett részt, ebből 25.000 halt meg. A csata során az egész környék elpusztult, odalett a teljes termés. A háború még évekig húzódott, az átvonuló francia, osztrák, bajor, angol hadak mindent feléltek, vagy elpusztítottak. Évtizedekbe telt, mire az élet visszaállt a rendes kerékvágásba. Ezek motiválhatták őket arra, hogy nekivágjanak az ismeretlennek, hogy utódaiknak szebb jövőt biztosítsanak. Az áttelepülés komoly anyagi áldozatvállalást jelentett számukra, hiszen Németországban megváltást kellet fizetniük a földesúrnak, szükségük volt élelemre az úton, gazdasági felszerelésüket és állataikat is meg kellett vásárolni, Megérkezésük után pedig fel kellett építeniük a házaikat, erdőt irtani, gyepet törni, mocsarat lecsapolni, hogy legyen hol termelni.

Zwick András

Jegyzet

A kisebbségi lét, mint civil kurázsi

Származásom okán természetesen a svábságra gondoltam, amikor mondataimat papírra vetettem. Mit is jelent ez a kisebbségi lét; Őseink, saját akaratukból választott hazájukban kétszáz éven át úgy éltek itt kisebbségként, hogy ez számukra többségi létet eredményezett e településen. A 19-20. század fordulóján az országos magyarosítási hullámot kisebb veszteségekkel átvészelve, túlélve két világégést, 1945-től gyökeresen megváltozott az életük. A szentistváni befogadó elvek helyett a kollektív bűnös jelző nyomán üldözöttekké váltak abban az országban, amelyet első perctől saját hazájuknak tartottak, és sokszor önsanyargató, kemény munkával építettek. Az Rákosi-érában gyűlölt, majd a Kádár-féle puha diktatúrában tűrt kisebbség életében felerősödött az asszimiláció, az utódok életében nagyfokú lett a kultúra- és identitásvesztés. Az úgynevezett rendszerváltozás előtti években már teret kapott a sváb kultúra ápolása, 1990 után pedig minden törvényes lehetőség rendelkezésre állt a közösségalkotáshoz.

A sváb kisebbség ma önálló, független alkotóeleme a civil szférának. Nem tartozik sem politikai, sem más hatalmi csoportosuláshoz. Érdekeit magának kell megvédenie, céljait csak összefogással érheti el. Úgy tud megfelelő súllyal megjelenni és tiszteletet kivívni a többségi társadalomban, ha egységes, és tudatosan vállalt céljai vannak, melyeket közös akarattal valósít meg. Ezen kívül meg kell őrizni identitását. Ez nehéz és felelősségteljes vállalás. A kultúra, a szokások, a hagyományok, a nyelv, a származási összetartás ápolása, valamint a svábsághoz való tartozás vállalása, együtt jelentik az identitást. Itt jelenik meg a felelősség kérdése: akik reprezentálják a kisebbséget, azok feladata vonzóvá tenni annak a lehetőségét, hogy sorainkba visszatalálhassanak mindazok, akik a múlt század beolvadási folyamatai hatására eltávolodtak származásuk gyökereitől.

A demokrácia tulajdonsága, hogy különböző nézetek, elképzelések jelenjenek meg. A véleménykülönbség azonban nem kockáztathatja a közösség sorsát, céljait, jó megítélését. A megosztottság, az egymással való vetélkedés nyomán könnyen kiszolgáltatottá, és a politika játékszerévé válhat a kisebbség, pedig badarság másoktól várni az igazságot. A kisebbségen belüli szembenállás csakis mások érdekeit szolgálja.

Sokkal fontosabb a közösség építése. Szerintem a svábság érdekében végzett valamennyi szolgálatot egyaránt tiszteletben kell tartani, hiszen nem rendelkezünk egyenlő lehetőségekkel. Egy kisebb vállalás lehet, hogy sokkal nagyobb áldozatot követel valakitől, mint másoknak egy nagyobb adomány. Ezért a közösség érdekében végzett minden tevékenység egyaránt fontos, és ugyanolyan megbecsülést érdemel. A tájház létrehozása, a tánccsoportok működtetése, a szüreti felvonulás, vagy más egyéb rendezvény egyformán kedves mindannyiunknak. Ha az összetartás jegyében minden, magát svábnak valló szívesen és emelkedett lélekkel jár el a közösségbe, akkor elmondható, hogy kisebbségünk rendelkezik a fennmaradást és megőrzést biztosító civil kurázsival.

Írásomat egyszerű gondolatébresztőnek szántam, mert sokunkkal együtt én is azt szeretném, ha a svábság, Dunaharaszti legnagyobb közössége, továbbra is a város egységes, gyarapodó és elégedett alkotóeleme, társadalmának egyik oszlopa legyen.

Gáll Sándor

Egy felszólalás

Habár személyemhez mind a Heimatland Harast Alapítvány, mind a Szülőföld-Heimatland újság, mind pedig a Sváb Keresztény Kerekasztal léte kapcsolódik, kérem vonatkoztassanak el ezektől. Írásomat úgy tekintsék, mintha azt egy gondolkodó, elképzeléseinek és véleményének hangot adó, a svábságtól független haraszti polgár fogalmazta volna meg.

Bizonyára sokan értesültek felszólalásomról, mely azon a bizonyos testületi ülésen hangzott el.

Azon a délutánon a városatyák a napirendi pontok vége felé egy, a svábságot igen komolyan érintő témában szavaztak, mégpedig a Zöldfa utcában megvásárolandó új NKÖ székház ügyében.

Már csak azért is érdekelt a téma, mert az ősz derekán már hallani lehetett kiszivárgott híreket, miszerint az alsófaluban, azon a tájékon az NKÖ részére ingatlanvásárlás történik. Igazán az lepett meg, hogy a szeptember óta havi rendszerességgel összeülő Sváb Keresztény Kerekasztal aktuális utolsó ülésén sem ismertette az NKÖ elnökasszonya az egybegyülteket a tervekről, esetleges döntésről.

Pedig a kerekasztal a dunaharaszti német szervezetek kommunikációs terepe – vagy mégsem?

A tárgyra visszatérve, az aktuális napirendi pontnál, a kérelem szavazásra bocsájtása előtt szót kértem.

Aki a televízió műsorát követte, láthatta, hogy felszólalásomat a testület megszólításától mondandóm végéig a nyugodt és tárgyilagos, cinizmustól mentes, nem sértő kommunikáció jellemezte.

Egyszerűen meg szerettem volna tudni, hogy az új székhely megvásárlására szükség van-e?

Amennyiben igen, úgy milyen célból kerül megvásárlásra, hiszen a tervezett felújításokkal, átépítésekkel együtt, közel 20 millió forintos (a testületi ülésen hangzott el) beruházásról beszélünk.

Ekkora finanszírozást (még ha az épület az önkormányzat tulajdonában marad is) a német kisebbség a rendszerváltás óta nem élvezett Dunaharasztin!

Első felvetésem az volt, hogy az új ingatlan egyszerűen székhelyként fog üzemelni, viszont ezt hangosan gondolkodva rögtön el is vetettem, hiszen ekkora beruházást csak irodai célzattal őrültség meglépni. Erre van bőven más, kultúrált, infrastruktúrával ellátott bérlési lehetőség Dunaharasztin, biztosan kevesebb, mint 100.000 Ft/hó bérleti díjért! Gondolom városatyáink is tudják, hogy a város pénzét két kézzel szórni nem lehet, tehát ők bizonyára egy olyan funkcióban gondolkodtak, mely a második felvetésemmel párhuzamos, miszerint az épület nemcsak székházként azaz irodaként funkcionál majd, hanem kulturális szerepet is betölt.

Tehát ha a ház a későbbiekben a kultúrát igyekszik szolgálni, akkor meg kell jegyeznünk, hogy kultúránk markáns megjelenése a néptáncunkra és zenére épül.

Ebből az következik, hogy az új kultúrépület legyen otthont adója a haraszti tánccsoportoknak, zenekaroknak és kórusnak (nemcsak gyakorlás és próba célzattal), valamint német kisebbségi rendezvényeknek.

Ez a kérdés fontos lenne, hiszen a dunaharaszti német tánccsoportok egyesületeiken keresztül éves szinten összesen több millió forintot fizetnek vissza a város kasszájába, mely kasszából nemrég még támogatást kaptak!

„Egyik zsebből a másikba" kategóriát érzem ebből ki…

Viszont azt is tudjuk, hogy egy sváb parasztház belszélessége kb. 5m. Egy ilyen szűkös helyen egy optimális létszámmal rendelkező tánccsoport nem tudd próbálni és fejlődni, nem beszélve a hely akkusztikájáról.

Ismertettem az egybegyűltekkel azt, hogy egy ilyen kondíciójú ház nem tud többet nyújtani a kúltúrális élet szempontjából, mint a tájház, hiszen a zenéhez és tánchoz kapcsolódó, nagylétszámú közönséget vonzó ünnepségeket beltérben megtartani nem lehet, így a majdani programok itt is évszakfüggőek lesznek. Ráadásul a kiszemelt épület udvara is szűkösebb.

Okfejtésemnek az volt a lényege, hogy ha a város a svábság részére finanszíroz, akkor miért nem egy olyan épületet kaphatunk meg, illetve miért nem egy olyan tervezésbe lépünk bele, mely messzemenőkig kielégít mindenfajta kulturális tevékenységet, egyben helyet adva egy színvonalas kisebbségi irodának is.

A testület kérdésére, miszerint van-e más javaslatom, elmondtam, hogy elsőként nem a javaslatra van szükség, hanem a testület egyöntetű támogatására egy ténylegesen megfelelő épület megvétele céljából, ergo érdekli-e egyáltalán a testületet az, hogy egy vásárlás során azt vesszük-e meg, ami jó, vagy csak vegyünk valamit, mert venni kéne!

Ettől függetlenül javaslattal éltem, hiszen pont a tájház mellett eladó, egy jelenleg is 10x10m alapterületű téglaház, melyet a későbbiekben a kertfelé meghosszabbítva, akár szélességben megnövelve, egy kb. 250m^2-es , színvonalas kultúrházzá lehetne átalakítani.

Az igaz, hogy ez a beruházás időt és még pénzt igényelne, de talán el kellene gondolkodni, hogy esetleg a NKÖ a saját költségvetéséből, városi vállalkozók támogatásából (mert van), pályázatokból hogyan tudná egy meghatározott periódus alatt kialakítani azt az épületet jelentősebb többletfinanszírozás nélkül!

Azon is el lehetne gondolkodni, hogy egy ilyen létesítmény fianaszí-

rozása hogyan tudna rövid időn belül megtérülni, hogyan tudna egyéb rendezvényeknek helyet adni…..

Csak a kérdés ismételten felmerül bennem: akarják-e ezt mások is úgy, ahogy akarni kéne, vagy elsiklanak felette?

A témából és felszólalásból vita kerekedett. Szinte mindenki szót kért és kapott, csak sajnálatos módon egyedül azok nem voltak hajlandóak véleményüket kifejteni, akik az egészben érdekeltek, pontosabban a kisebbségi tanácsnok úr (pedig egy testületi tag felkérte rá), illetve a NKÖ elnökasszonya.

A helyzetet feletté érdekesnek találtam, mégpedig azért, mert úgy éreztem, azért nem kapok a megfelelő helyekről válaszokat, mert a felvázolt álláspontjaim és vélekedésem megállták a helyüket.

Természetesen a szavazás a ház megvásárlásával végződött.

A nagy port az verte fel, hogy az eladó a leadott műsor hatására elállt adásvételi szándékától, hiszen az értékesítéssel kapcsolatban több információt maga is a televízióból kapott meg! Ez viszont hallatlan!

A nevetséges konklúzió az egészből az, hogy rövidesen napvilágra keltek olyan híresztelések, miszerint az én autómat látták az eladó háza előtt, én vettem rá őt arra, hogy az ingatlant ne adja el, sőt én beszéltem rá arra, hogy többet kérjen az épületért, tehát én hiúsítottam meg az ingatlanvásárlást.

Az utóbbi napokban többeknek bizonyítanom kell „ártatlanságomat”, a „szemükbe kell mondanom”, hogy aljas rágalom, amit rólam híresztelnek!

Tényleg ekkora lenne a demagógia Dunaharasztin, tényleg így lehet értékes és értelmes embereket befolyásolni?

Tényleg el tudják hitetni az emberekkel, hogy egy ötperces felszólalás testületi döntéseket ás alá?

Tényleg nem az előkészítetlenség ássa alá saját magát és ennek be nem ismerésére kell megfelelő és hihető indokokat kreálni?

Tényleg szégyellnem kellene magam, mert gondolataim, ötleteim, meglátásaim vannak, melyeket értelmes mondatok formájában közölni is tudok, és rájuk választ várok?

Tényleg el kellene gondolkodni azon, hogy demokráciában élünk-e, ahol nem néznek acsarkodva olyanokra, akik más véleménnyel is rendelkeznek?

Tényleg megoszthatja a kisebbséget a politika, az önzés, a konok akarat, az alaptalan harag és féltékenység?

Én teszem a dolgom, szervezem azt a munkát, amire büszke vagyok és ami sokak számára boldogító és kedves, de közben sajnálok minden olyan embert, aki nem látja azokat a nyílvánvaló összefüggéseket, melyek végül ahhoz vezetnek, hogy gondolkodás, köszönés és kommunikáció nélkül elmenjünk egymás mellett.

Pedig minket embereket, a gondolkodás és kommunikáció különböztet meg az állatvilágtól.

Érdemes lenne megfontolni!

Wágner László

PROGRAMAJÁNLÓ

A Tájház programja

Német Nemzetiségi Tájház – Ungarndeutsches Heimatmuseum
2330 Dunaharaszti, Zöldfa utca 39.
Nyitva: szerdán 10-13 óráig, szombat-vasárnap 11-15 óráig

Március 22. szombat: 9-13 óráig délelőtti húsvéti gyerekprogram. Lesz tojásfestés hagyományos technikával, megtanulhattok kalácsot sütni, lehet nyuszit és báránykát simogatni. Fiúk figyelem! Te tudod a legklasszabb locsolóverset? Akkor nevezz be a locsolóvers-mondó versenyre, értékes díjat nyerhetsz vele! A verseny 11 órakor kezdődik.
Március 23. vasárnap: Húsvéti bál a Szántóban (József Attila Művelődési Ház) Kezdési időpont: 19 óra. Zenél a Mayer és a Kaltenecker zenekar. Meglepetés program: a négygenerációs Harmonika Quartett. Belépőjegy ára a húsvéti finomságokból összeállított vacsorával együtt: 3.500 Ft. Jegyek kaphatók: Kaltenecker József húsüzletében (Zöldfa u. 20.) a Ger-Ker Kft boltjában (Fő út 240.) és a Sváb Tájházban. Tombolajegyek a helyszínen válthatók. Jegyek megrendelhetők: a tájház e-mail címén:heimatlandharast@svabhaz.hu vagy telefonon Schwarz Ildikónál 06 70 451 9008.
Május 1.: az első szezonnyitó Polka party a tájházban. Zenél a Mayer zenekar.
Május 31. szombat: Tájházi születésnapi rendezvény (tánccsoportok, kórusok fellépésével, régi mesterség-bemutatóval, kirakodóvásárral)
Május 31. szombat: Tájházi bál (részletes információ a Heimatland Magazin következő számában)
Augusztus 20. szerda: Búcsú-party
Szeptember 6. szombat: Fúvóstalálkozó és bál
Október: Borünnep
November 15. szombat: Disznóvágó bál
December 14 vagy 21: betlehemes előadások, élőállatos jászol, karácsonyi vásár

Május 1-től októberig minden második szombaton 18–22 óráig polka-party a Tájházban.

Hirdessen a Szülőföld Magazinban!
Színes hirdetési tarifák tervezéssel együtt:
1 oldal 50.000 Ft+áfa, ½ oldal 28.000 Ft+áfa, 1/3 oldal 17.000 Ft+áfa, 1/6 oldal 9.000 Ft+áfa, 1/12 oldal 5.000 Ft+áfa

Valeria-Koch-Preis für eine Schülerin aus Harast

Auf der Landesgala der Ungarndeutschen Selbstverwaltungen wurden auch diejenigen Schüler/innen mit dem Valeria-Koch-Preis geehrt, die neben ihren schulischen Verpflichtungen auch auf dem Gebiet der ungarndeutschen Kultur und Traditionspflege besonderes leisten. Heuer war auch eine Haraster Schülerin, Claudia Szeidl, unter den Preisträgern.

Würdest Du mal einige Worte über Deine Tätigkeit sagen?

Ich wohne seit meiner Geburt in Harast und lerne am Baktay-Gymnasium. Zur Zeit bin ich Abiturientin. Ich tanze seit 12 Jahren schwäbischen-Volkstanz. Seit der Gründung bin ich Mitglied in der Zipfelmütz-Tanzgruppe. Seit 2 Jahren unterrichte ich Tanz für die Kindergruppe Rosinen. Jedes Jahr helfe ich bei der Organisation des Nepomukfestes.

Was ist eigentlich der Valeria-Koch-Preis?

Der Preis wurde von der Landesselbstverwaltung der Ungarndeutschen gegründet. Jedes Jahr können ihn 3 Schüler/innen der Mittelschulen erhalten, die auf dem Gebiet der Bewahrung der Ungarndeutschen Kultur aktiv sind.

Was waren die Gründe den Preis dir zu geben?

Neben dem bereits Erwähnten habe ich 2006 einen Preis der Stadt Harast mit meiner Arbeit über das Fest des Heiligen Johannes von Nepomuk erworben. 2007 absolvierte ich einen Tanzleiterkurs in Fünfkirchen. Ich war die jüngste Absolventin. Ich bin auch Mitglied im Verein Junger Haraster Schwaben.

Hat dich jemand für den Preis vorgeschlagen, hast du Hilfe dabei bekommen?

Die örtliche deutsche Selbstverwaltung hat mich für den Koch-Valeria-Preis vorgeschlagen, und der Verein Junger Haraster Schwaben, das Baktay Gymnasium, die Stadt Dunaharaszti, die Stiftung Heimatland Harast haben noch meine Kandidatur mit ihren Empfehlungen gestärkt. Hiermit möchte ich mich dafür bei allen bedanken.

Wie sah das Galaprogramm aus, wo die Urkunde überreicht wurde?

Es war am 12. Januar 2008 im Kongresszentrum in Budapest. Nach den Begrüssungsreden des Vorsitzenden der LdU Otto Heinek und des Ombudsmanns für Minderheitenrechte Ernő Kállai traten einige der besten ungarndeutschen Kulturgruppen, wie die Leöwey-Tanzgruppe aus Fünfkirchen, die Blaskapelle aus Magyarszék, die Jugendblaskapelle aus Bóly, der Chor aus Szederkény, das Akkordeonduo aus Vaskút auf. Zwischen den Vorführungen wurden die Preise übergeben.

Was bedeutet für dich diese Auszeichnung?

Ich bin sehr stolz darauf, dass meine bisherige Arbeit so geschätzt wurde. Es ist wirklich eine Anregung mich mit der Traditionspflege weiter zu beschäftigen.

Was sind deine Pläne für die Zukunft?

In erster Linie werde ich an einer Hochschule weiterlernen, aber vorher noch das Abitur bestehen. Ab März werde ich an einer Weiterbildung im Bereich Kindertanz teilnehmen. Natürlich werde ich meiner Arbeit in den Tanzgruppen Zipfelmütz und Rosinen nachkommen.

Herzlicher Glückwunsch und danke für's Interwiew!

Erika Papp

Koch Valéria Díj Szeidl Klaudiának

A Magyarországi Németek Országos Önkormányzata Koch Valéria Díját évente 3 középiskolás tanuló kaphatja meg a német nemzetiségi kultúra és hagyományápolás terén végzett munkájáért. Az díjakat a Német Kisebbségi Önkormányzatok Gálaműsorán nyújtják át a Budapesti kongresszusi Központban. Az idei kitüntetettek között egy haraszti diákot is köszönthettünk. A Dunaharaszti Német Kisebbségi Önkormányzat az eddigi munkájáért Szeidl Klaudiát terjesztette fel Koch Valéria Díjra. Klaudia tagja a helyi Zipfelmütz táncsoportnak, német néptáncot oktat a Rosinen együttesnek, számos német rendezvény szervezésében vesz részt. 2006-ban a városi ösztöndíjpályázaton 1. helyezést ért el a Nepomuki Szt. János ünnepről írt dolgozatával.2007-ben szerzett német néptáncoktatói oklevelet Pécsen. 17 évesen ő volt a legfiatalabb végzős. Amellet, hogy jelenleg érettségire és felvételire készül, márciustól egy gyermektácoktatói továbbképzést végez.

Gratulálunk az elismeréshez!

Papp Erika

Idősek a sváb nyelvért

A Heimatland Harast Alapítvány munkásságának egyik sarkalatos pontja a nyelvápolás, ezen belül természetesen a haraszti dialektus megőrzése az utókor számára.

A tájház kialakítása során nagy hangsúlyt fektettünk erre a feladatra, hiszen a kiállított tárgyakat a magyar és német nyelven kívül fonetikus, itthoni dialektus szerinti feliratokkal is elláttuk.

A tájházmegnyitó előtti napon, június 8-án pénteken már készítettünk egy rövidfilmet idős sváb emberekkel, akik a nyári tennivalókról, a mezei munkákról, a fiatalok házkörüli feladatairól szólt és ahol többek között Weisinger Lisa néni, Kaltenecker Feri bácsi, Leéb Józsi bácsi és az időközben sajnos elhúnyt Mannheim Jani bácsi is látható és hallható.

Már akkor elhatároztuk, hogy ezt a munkát tovább visszük és meghatározott időszakokban, lehetőleg mindig más és más idős sváb vendégekkel, különböző témaköröket dolgoztatunk fel.

Így történt ez 2007. november 25-én, amikor kilenc, 80 év feletti, tősgyökeres falubelit hívtunk meg a tájházba nosztalgiázni mind beszédben, mind pedig a felelevenített régi történetek kapcsán. Név szerint: Kaltenecker Feri bácsit, Leéb *„Lépszép”* Józsi bácsit, Oberfrank *„Obi”* Bandi bácsit, Weinber *„Móc”* Matyi bácsit, Schmeleck Misi bácsit, Gerstenbrein Lőrinc bácsit és feleségét Weinber Kati nénit, valamint Weidinger Lénárd bácsit és feleségét Stegner Teri nénit.

A szervezés előtt még nem tudtuk, hogy a koros embereknek dalolhatnékjuk is támad-e majd, ettől függetlenül megkértük Misi bácsit, hogy a harmónikáját otthon ne hagyja!

Az idősek megérkezése után Wágner László az alapítvány elnöke ismertette a vendégekkel az összejövetel célját, kiemelte a haraszti nyelvi dialaktus ápolásának fontosságát az utókor számára.

Vendégeinket megkértük arra, hogy oldottan, kötelezettségek nélkül kezdjék használni anyanyelvüket, beszélgessenek amiről tudnak, főként a karácsonyi és újévi ünnepekről, szokásokról.

Az összegyűlteket nem kellett sokáig kérlelni, Lőrinc bácsi egy hirtelen *„zicc mól nider tu káksnájdé”* felszólítással ültette le Obi Bandi bácsit és egy pillanat alatt 50 évvel visszaperdült az óra mutatója. Sorrendben mindenki bemutatkozott svábul, meséltek a családjaikról, hol születtek, mivel foglakoztak anno, mi lett belőlük, milyen szakmákat tanultak, hogyan nevelték a gyermekeiket és hogyan harcoltak a napi problémákkal.

A vak zenész, Schmeleck Misi bácsi fiatal éveit a vakok intézetében töltötte, húros hangszereken tanult előtte, azután szerelmét, a harmónikát édesapjától kérte és nem árulta el neki, hogy ő bizony még sosem harmónikázott az intézetben. Amikor egy ünnep kapcsán hazajöhetett, már ott várta őt az áhított harmónika, édesapja megszerezte neki. A gond csak az volt, hogy azonnal megkérték, játsszon! *„Egy egész délutánom és egy hajnalom volt arra, hogy megtanuljak harmonikázni autodidakta módon, de reggelre már ment a szám…”* mesélte el Misi bácsi. Kaltenecker Feri bácsi már 16 évesen marhákat vágott az orosz katonáknak, maga hentesmesterséget tanult, a mezőgazdaság a tenyerében van. Leéb Józsi bácsi családja gyötrelmes napokat élt át a kitelepítés miatt, ő maga érdekesen mesélt az angol fogságról. Imádta a jószágokat, pláne a lovakat, nagy áhitattal beszél róluk mindig. Gerstenbrein Lőrinc bácsi felelősségteljes vezetői pozíciót töltött be a Csepel Műveknél és nagyszerű énekes is egyben. Weidinger Hárti bácsi egy emberöltőn keresztül vágta a frizurákat, borotválta az arcokat és nem fogy ki a viccekből. Weinber Matyi bácsi vezetésével épült a haraszti Baktay Ervin Gimnázium, Budapesten és Dunaharasztin sok épület fűződik a nevéhez, ő kőművesmester. Oberfrank Bandi bácsi hosszú ideig volt elismert focista itthon (a Puskás időszakban), hozott magával képeket abból az időből, mikor közép-magyarországi válogatott volt Simon Jana bácsival és Hochrein *„Schlacke”* Hárti bácsival.

Nem mindennapi történeteiket, szomorú tragédiáikat gyugodt békében, mosolyogva, nem egyszer vidáman egymás hátára csapva, egymást heccelve mesélték el és mikor néhány pohár bor is legördült, Misi bácsi magára öltötte a harmonikát és a várva várt német nóták is felcsendültek.

A tisztesség és a becsület lengte körül az idős főket, nagyszerű volt látni és hallani őket.

Csodálatos délután volt, sosem felejtem el!

Wágner László

Az összejövetelről közel egy órás DVD film is készült „Vasárnap délutáni beszélgetés a Dunaharaszti Tájházban 1.” címmel, mely a Heimatmúzeumban kapható.

Néhány apró tanács kertészkedőknek

Az, aki elmulasztotta február végén a talaj tápanyag-utánpótlását, most még megteheti. A kijuttatott szerves trágyát a talajba kell dolgozni.

Február végén, március elején végezzük el az új fák telepítését. Érdemes 1x1x1 m-es ültető gödröt ásni. A gödör aljára marhatrágyát tegyünk, ezzel biztosítjuk a fák hosszabb időre történő tápanyag-utánpótlását.

Március elején a télire betakart növényeket takarjuk ki. Az összekötözött örökzöld cserjéket bontsuk ki, a letakart hagymásokat óvatosan takarjuk ki úgy, hogy a hajtáscsúcsokat ne sértsük meg.

A hagymás növényeket elvirágzás után hagyjuk a talajban addig, amíg a levelei le nem száradnak. A levelek leszáradása után felszedhetjük a talajból, és száraz helyre téve szeptemberig – októberig tároljuk.

Április eleje alkalmas a füvesítésre. A munkát a talaj előkészítésével kezdjük. A kijuttatott talaj porhanyós termőtalaj legyen, amit egyenletesen dolgozzunk el. A területet ezek után hengerezzük le, és erre szórjuk ki a fűmagot (4 dkg/m^2). A vetést gereblyézzük át, hogy a magok a talajba kerüljenek, és végül még egyszer hengerezzük le a füvesítést. Ettől kezdve folyamatos, egyenletes öntözést igényel. Ügyeljünk, hogy a talaj ne száradjon ki. Kelés után az első kaszálás akkor esedékes, amikor a fű magassága elérte a 10-15 cm-t. Kaszáláskor kézi kaszálást alkalmazzunk, és ne vágjuk túl alacsonyra a gyepet. Ezzel megakadályozzuk a kiszáradást. A következő kaszálás már történhet géppel. Ha az állomány gyomos, nem kell megijedni. A kaszálások alkalmával gyérülni fog a gyomok jelenléte. Ha mégis maradna benne kétszikű gyom, azt a keléstől számított 8-10 hét után szelektív gyomirtó szerrel tökéletesen kitisztíthatjuk.

A már meglévő gyepünket is érdemes megfrissíteni. Végezzünk gyepszellőztetést, hogy az elhalt részektől megszabadítsuk a töveket, valamint a megtömörödött talaj lazításával kedvezőbbé tegyük a víz-és tápanyagfelvételt. A szellőztetés után juttassunk ki indító műtrágyát.

A gyümölcsfákat virágzás után permetezzük le rovar- és gombaölő szerrel.

Április közepén elkezdhetjük a palánták kiültetését házi kertünkbe. Ügyeljünk arra, hogy a paprika és a paradicsom melegkedvelő növény, ezért ezeket a palántákat május közepén ültessük csak ki, meleg, napos helyre.

Áprilisban hozzákezdhetünk a rózsák metszéséhez. A gyengébb veszszőket 3-4 szemre, az erősebb veszszőket 5-6 szemre metsszük vissza. A töveket permetezzük le rovar- és gombaölő szerrel.

Május 10-e körül ültethetjük ki az egynyári növényeket. Ezzel egy időben a muskátlik is kikerülhetnek az ablakba, melyek a nyár során folyamatos tápanyag utánpótlást igényelnek. Erre a legalkalmasabb, a kifejezetten virágzást serkentő muskátli tápoldat, melyet 2 hetente szükséges alkalmazni.

Reméljük, hogy mindenkinek kedvet csináltunk a kertészkedéshez, és egyben segítséget nyújtottunk az egyes munkafolyamatok időben történő elvégzéséhez.

Kreisz Antal

Am Galaabend der Region Nord in Grossturwall

Am 18. November kam es zum Galaprogramm des Verbandes der Deutschen Selbstverwaltungen in Nordungarn in Törökbálint. Zu dieser Veranstaltung sind immer die erfolgreichsten Gruppen aus den Komitaten Pest und Naurad geladen.

Unter den Mitwirkenden befanden sich zwei Ensambles aus unserer Stadt, die Volkstanzgruppe Zipfelmütz, und die Blaskapelle Haraster Dorfmusik, beide unter der Leitung von Andreas Zwick. Die Tänzer brachten zwei eigene Tänze, „Haraster Weisen", und „Jetzt geh'n wir noch nicht nach Hause (Choreographie: Zoltán Pakó; Musik: Andreas Zwick), sowie den Zeppel-Polka von Nikolaus Manninger (Musik: Anton Farkas) vor.

Die Musikanten spielten nicht nur zur Tanzbegleitung die fachkundigen Arrangments des Kapellmeisters Anton Fenyvesi, sondern auch einige Stücke, wie den Fuhrmannsmarsch, den Tanzabend-Ländler, die Es brennt-Polka .

Beide Gruppen wurden vom Publikum mit einem riesen Jubel belohnt.

Az Északi Régió Kulturális Gálaműsorán

2007. november 18-án került megrendezésre az Észak-Magyarországi Német Önkormányzatok Szövetségének Kulturális Gálaműsora Törökbálinton. Erre a rendezvényre Pest és Nógrád megye legjobb csoportjai kapnak meghívást. A közreműködő együttesek közül Zwick András vezetésével a Zipfelmütz tánccsoport és a Haraster Dorfmusik fúvószenekar képviselték Dunaharasztit.

A táncosok két saját táncot a „Haraszti Dallamok" és a „Még nem me-

gyünk haza" összeállításokat (Tánckoreográfia:Pakó Zoltán; zene: Zwick András), valamint Manninger Miklós Zeppel polkáját mutatták be.

A zenekar nemcsak a tánckíséretet látta el magas színvonalon Fenyvesi Antal hangszereléseivel, hanem néhány önálló darabbal is bemutatkozott (Fuhrmannsmarsch, Tanzabend Ländler, Es brennt polka)

Mindkét csoportot a közönség nagy tapssal és ovációval jutalmazta.

Szeidl Klaudia

Die Grundschule Ferenc Rákóczi II. stellt sich vor

Die Grundschule Ferenc Rákóczi II. ist ein traditionsreiches Institut unserer Stadt. Unsere Schule ist eine Grunschule mit acht Jahrgängen.
Die Fremdsprachenunterricht hat in unserer Schule eine fast vierzigjährige Tradition. Wir waren unter den Ersten, die den Deutschsprachenunterricht eingeführt haben.
Umfragen ergaben, dass immer mehr Nachfrage nach gehobenen und stundenverstärkten Englischunterricht sowie Informatik und Sport besteht. Auch bei der Förderung unseres Unterrichts haben wir diese drei Richtungen stark betont.
Das neueste Ergebnis der technischen Entwicklung unserer Schule ist die Eröffnung und Weiterentwicklung einer Mediathek und den dadurch ermöglichten schülerfreundlichen Sprachunterricht. Wir können auf die technischen Apparate der Schule stolz sein. Unser moderner Informatikraum und das Sprachlabor sind mit Projektor, Anlage für Tontechnik und mit einer interaktiven Tafel ausgerüstet. In unserer Schule gibt es mehr als 30 Internetanschlüsse, die unsere Schüler und Lehrer frei benutzen können.
In unserer renovierten Bibliothek ist das Lesen ein Vergnügen. Eine ästetische Umgebung erwartet alle lesefreudigen Kinder. Im Lesesaal gibt es Außerdem Fernsehen, Video oder DVD, sowie drei Computer mit Internetanschluss.
Ungarndeutscher Kulturzirkel, Museums- und Heimatkunde, Mathematik, Physik, Informatik, Schulradio, Schulzeitung, Kunst, vorbereitende Fachzirkeln auf die „ECDL Prüfung" und auf die diversen Sprachprüfungen werden angeboten.
Unsere Schule engagiert sich in der Zusammenarbeit mit den Nationalitätengrundschulen der Südpester Region.

Sohasem késő...

Karl Lajosné képeiről

E rovatunkban Dunaharasztiról vagy környékről származó, német nemzetiségi képző- és iparművészeket szeretnénk bemutatni, kedvtelésből alkotó amatőröket és hivatásos művészeket egyaránt.

Karl Lajosné, Maris néni története különös és megható, hiszen néhány évvel ezelőtt, hetvenéves korában kezdett el olajképeket festeni.

Persze már gyermekkorától kezdve jól tudott és szeretett rajzolgatni. Nem szokványos ceruzarajzokat készített, hanem a porított, színes grafitot egy pamacs segítségével vitte fel a papírra, finom átmeneteket, érdekes színkeveréseket hozva létre. De ecset soha nem volt a kezében. Mígnem egy kirándulás alkalmával valahol a Dunakanyarban, - miért, miért nem – megkérdezte egy boltban, van-e festővásznuk, festékük. Volt.

Maris néni tehát hetvenéves fejjel próbálkozott meg először az olajfestéssel. Édesanyja halála után elment ugyan a kedve a festegetéstől, de reménykedünk abban, hogy talán e cikk is hozzásegít ahhoz, hogy új lendületet kapjon művészete, amihez sok erőt, jó egészséget kívánunk.

Fánk, fánk, fánk

Verrissene Hosen (ferrisszeni hózen) – szakadt nadrág

A svábok körében, különösen farsang idején, igen kedvelt süteményféleség. Kelt tésztából vagy a csörögefánk tésztájából készítik.

A kelt tésztából készült változat receptje a következő:

5 dkg élesztőt egy marék cukorral és egy dl langyos tejjel megkelesztünk. 1 kg lisztet egy edénybe szitálunk, pici sót, egy narancs és egy citrom lereszelt héját keverjünk hozzá. A liszt közepébe mélyedést csinálunk, beletesszük 3 tojás sárgáját, 5 dkg olvasztott vajat és a megkelt élesztőt. Annyi langyos tejet (4-5 dl) adunk még hozzá, hogy ne túl kemény fánktésztát kapjunk, jól kidolgozzuk, majd konyharuhával letakarva egy órát kelesztjük. Ezután újra átgyúrjuk, majd fél cm vastagra kinyújtjuk. Rádlival kb. 5 x 10 cm-es téglalapokra vágjuk a tésztát. A lapokat hosszában fél centinként bevagdossuk. Konyharuhával letakarva még egy fél óráig kelni hagyjuk a deszkán, majd a lapokat forró olajban aranysárgára sütjük. A kisült tésztát jól lecsepegtetjük és fahéjas porcukorba forgatjuk.

A csörögefánk tésztájából készült változat:

35 dkg lisztből 5 tojás sárgájával, egy kiskanál cukorral és egy csipet sóval, tejföl hozzáadásával levestészta keménységű tésztát gyúrunk. Ezt vékonyra kinyújtjuk és kb. 5 x 10 cm-es lapokat vágunk rádlival belőle. A lapokat is sűrűn bevagdossuk hosszanti irányban. Az így létrejött ágakat összetekerjük, hogy tetszetős formája legyen és a lapokat forró olajban aranysárgára sütjük. Vaníliás porcukorba hempergetve, esetleg baracklekvárral tálaljuk.

A csörögefánk tésztájából készült lapokat néha összegabalyítva, gömbformába téve sütötték ki. Ennek neve snépala (Schneebälle – hólabda). Ezt legtöbbször a gyermekágyas asszonynak vitték, mert könnyen emészthető, „nem árt meg". A gyermekágyas asszonyt hat héten keresztül a rokonok, ismerősök látták el főtt étellel.

Az fent közölt sütemények elkészítésénél használt eszköz, magyarul derelyevágónak hívják. A tésztafélék, különösképpen a levestészta felvágására szolgál. A vágókerék éle hullámos profilú, így a rádlival vágott tészta széle is szép hullámos lesz. Ez a példány sárgarézből készült, finom kidolgozású, a nyele vésett vonalmintával díszített.

Liebe Kinder!

Kennt ihr die Namen der Blumen? Ihr könnt im Wörterbuch nachschlagen. Aber auch im Heimatmuseum findet ihr alle Antworten.
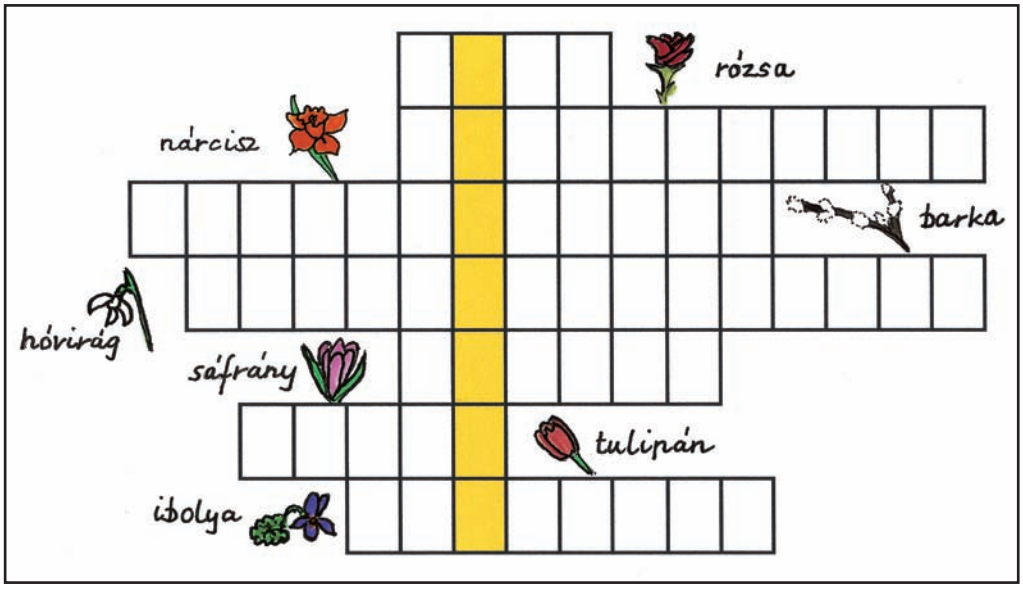
Die Buchstaben im gelb markierten Feld ergeben etwas, was jeder zu Ostern bekommt.